

14. Эстес К. Пинкола. Бегущая с волками / К. Эстес. – М. : София, 2000. – 495 с.
15. Юнг К.Г. Психология и алхимия / К.Г. Юнг. – М. : Рефл-бук, 1998. – 529 с.
16. Юнг К.Г. Mysterium Coniunctionis. Таинство воссоединения / К.Г. Юнг. – Мн. : Харвест, 2003. – 576 с.
17. Юнг К.Г. Душа и миф: шесть архетипов / К.Г. Юнг. – М. : Совершенство-Port-Royal, 1997. – 384 с.
18. Янг-Айзендрат П. Ведьмы и герои: Феминистический подход к юнгианской психотерапии семейных пар / П. Янг-Айзендрат ; пер. с англ. – М. : Когито-Центр, 2005. – 268с.
19. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.angelreiki.ru/angel/aime.htm>.

УДК [159.98:331.54]:796.011.3-051

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Солтик О.О., к. н. з фіз. вих. і спорту, доцент,
завідувач кафедри фізичного виховання
Хмельницький національний університет

У статті проведено теоретичний аналіз літературних джерел, присвячених професійній діяльності викладача фізичного виховання. Визначено характерні особливості професійної діяльності, які можна поділити на внутрішні й зовнішні. Як зовнішні характеристики діяльності викладача фізичного виховання розглянуто об'єкт, предмет, умови, засоби праці. Щодо внутрішніх характеристик окреслено психологічні якості, фізичні можливості викладача, професійні якості і здібності, знання, інтуїцію й ерудицію.

Ключові слова: професійна діяльність, викладач фізичного виховання, характеристика професії.

В статье проведен теоретический анализ литературных источников, посвященных профессиональной деятельности преподавателя физического воспитания. Определены характерные особенности профессиональной деятельности, которые можно разделить на внутренние и внешние. В качестве внешних характеристик деятельности преподавателя физического воспитания рассмотрены объект, предмет, условия, средства труда. По отношению к внутренним характеристикам обозначены психологические качества, физические возможности преподавателя, профессиональные качества и способности, знания, интуиция и эрудиция.

Ключевые слова: профессиональная деятельность, преподаватель физического воспитания, характеристика профессии.

Solytk O.O. PECULIARITIES OF PROFESSIONAL ACTIVITY OF PHYSICAL EDUCATION TEACHER IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

The author has conducted theoretical analyses of references related to professional activity of physical education teacher in higher educational establishment. The characteristics of professional activity have been defined. These can be divided into external and internal. Object, conditions, labor means have been defined as external characteristics of physical education teacher's activity. Psychological qualities, physical capabilities of a teacher, professional qualities and skills, knowledge, intuition and erudition have been defined as inner characteristics.

Key words: professional activity, physical education teacher, characteristics of a profession.

Постановка проблеми. Організація рухової активності студентів у вищих навчальних закладах є одним із пріоритетних завдань, які постають перед викладачами фізичного виховання. Успішність вирішення цього завдання прямо залежить від професійної майстерності педагога, від рівня його фахової підготовки. Важливість якісної підготовки педагогічних кадрів закріплено в правових документах на державному рівні, а саме: в Законі України «Про фізичну культуру і спорт» (2009 р.); Законі України «Про вищу освіту» (2014 р.); Наці-

ональній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. тощо. Одним із дієвих шляхів забезпечення високого фахового рівня як на етапі професійної підготовки, так і безпосередньо в процесі професійної діяльності є детальний і всебічний аналіз професії, виявлення особливостей її реалізації, встановлення кваліфікаційних вимог до працівника тощо.

Виявлення особливостей професійної діяльності викладача фізичного виховання стає важливим підґрунтям під час розробки освітніх програм підготовки майбутніх

фахівців, корегування навчальних планів, організації курсів підвищення кваліфікації, стажування, забезпечення професійного відбору, діагностики професійної майстерності тощо. Зважаючи на це, головна увага в дослідженні спрямована на аналіз професійної діяльності викладача фізичного виховання й визначення головних її характеристик особливостей.

Дослідження проводилось відповідно до плану наукової та науково-організаційної діяльності Хмельницького національного університету в межах науково-дослідної роботи «Психолого-педагогічна система становлення особистості фахівця» (2014–2017 рр.), шифр роботи 10–2014ТС, державний реєстраційний номер 0114U005266.

Ступінь розробленості проблеми.

Оскільки професія викладача фізичного виховання є одним із різновидів педагогічних спеціальностей, відповідно, їй будуть притаманні загальні ознаки, які властиві більшості педагогічних професій. Разом із тим професія викладача фізичного виховання має свої специфічні особливості, які накладають певний відбиток як на її реалізацію, так і на суб'єкта праці, який її здійснює.

Ця обставина змушує нас провести детальний аналіз педагогічної професії з подальшим виділенням специфічних особливостей професійної діяльності викладача фізичного виховання.

Розглядаючи професію педагога за класифікацією, запропонованою Є. Клімовим [3], за предметом діяльності її зараховують до групи професій «людина – людина», де головним предметом праці є людина. Ця обставина відрізняє педагогічну професію від багатьох інших за важливим соціальним запитом, високим почуттям обов'язку й відповідальності.

Характерною особливістю педагогічної професії є поєднання двох класів професій: перетворювального й управляючого водночас [6]. Зважаючи на головну мету педагогічної діяльності – становлення та перетворення особистості, педагог одночасно керує процесом її розумового, емоційного й фізичного розвитку, формує її культурний і духовний світ.

Для кращого розуміння педагогічної діяльності важливо звернутися до аналізу її побудови. Основними складовими елементами педагогічної діяльності науковці є цілі, мотиви, дії (операції), результат, які знаходяться в тісному взаємозв'язку й об'єднанні в одне ціле [6].

Мета педагогічної діяльності формується як відображення соціального культурного розвитку суспільства, водночас висуває низку вимог до сучасної людини з ураху-

ванням її духовних і природних можливостей [6].

Окрім мети, вагоме значення в педагогічній діяльності відіграє мотивація. Зважаючи на те, що будь-якою діяльністю людини керують зовнішні та внутрішні мотиви, педагогічна професія характеризується специфічним її складом. Так, зовнішні мотиви, згідно з Є. Клімовим [3], становлять позиції сім'ї, однолітків, педагогів, прагнення до суспільного визнання. Внутрішні мотиви формують особистісні професійні плани, здібності і схильності, інформованість про зміст професії, отримання задоволення від роботи з молоддю, особистісний і професійний розвиток тощо. Характерним для педагогічної діяльності є те, що вплив зазначених мотивів постійно змінюється й залежить від багатьох факторів: віку, професійного досвіду, матеріального благополуччя тощо.

Наступною складовою професійної діяльності, одночасно основною функціональною одиницею є дія. Оскільки дія – це процес, спрямований на реалізацію мети, то в професії педагога педагогічна дія так само буде визначатись її характерною метою. У свою чергу, педагогічна дія складається з двох фаз: підготовчої та виконавської, вміщує в собі різнопорядкові дії. До підготовчої фази входять дії: накопичення нової інформації, логічне структурування навчального матеріалу, вивчення об'єкта й умов діяльності, підбір методів навчально-виховного процесу. Виконавську фазу включають дії, спрямовані безпосередньо на реалізацію поставленої мети з використанням усіх доступних педагогічних засобів.

Результатом педагогічної діяльності стає розвиток учня: його особистісне, розумове вдосконалення, становлення його як особистості, як суб'єкта навчальної діяльності.

Окрім того, важливо зазначити, що в педагогічній діяльності можна виділити існування двох її основних планів – зовнішнього (предметно-дієвого) і внутрішнього (власне психологічного) [4, с. 27]. Хоча зовнішній план професійної діяльності розкрито набагато краще і він є допоміжним, без розгляду об'єктивованого змісту трудової діяльності її психологічне вивчення та розуміння неможливі.

Зовнішня характеристика діяльності здійснюється через поняття суб'єкта й об'єкта праці, предмета, умов і засобів діяльності.

Щодо педагогічної діяльності В. Слатьонін [6] визначив як суб'єкта педагога, який здатний не лише сам нею оволодіти, а також самореалізуватися в ній, творчо її перетворити.

Зупиняючись на характеристиці об'єкта педагогічної діяльності, варто відмітити головну особливість. Вона полягає в тому, що учень (студент), який є об'єктом педагогічної діяльності, водночас є й суб'єктом, проте на передній план виступає вже не педагогічна, а навчальна діяльність. Окрім того, під час розгляду учня як об'єкта педагогічної діяльності важливими є питання, пов'язані з оволодінням ним знань, набуттям умінь і навичок тощо. Зупиняючись на учневі як суб'єкті навчальної діяльності, ми маємо розглядати його як активну особистість, зі своїми цілями та завданнями, який має своє переконання, власну позицію, буде особисту освітню траєкторію тощо.

Зважаючи на те, що предмет праці становить сукупність речей, процесів, явищ, із якими суб'єкт у ході діяльності практично чи подумки взаємодіє, то в педагогічній діяльності О. Сергеєнкова [5] визначає предмет як організацію та забезпечення різнобічної зовнішньої й внутрішньої активності учнів. Вихідними даними в організації активності учнів є нормативні цілі та навчальні завдання, спрямовані на виховання й розвиток різнобічно розвиненої та гармонійної особистості учнів.

Вивчаючи умови педагогічної діяльності, важливо зазначити, що під умовами професійної діяльності розуміють об'єктивні обставини, які визначають або суттєво впливають на характер, зміст і якість діяльності [1]. Зазвичай виділяють нормальні й екстремальні умови діяльності. Окрім зазначених умов, іноді виділяють ще один проміжний вид умов, який прийнято називати «особливими».

Зупиняючись на засобах професійної діяльності, потрібно вказати на речові засоби праці й неречові допоміжні (внутрішні та зовнішні функціональні) засоби трудової діяльності, за допомогою яких людина, згідно з поставленою метою, взаємодіє з предметом своєї діяльності, змінює й перетворює його. У свою чергу, засоби в педагогічній діяльності також ділять на дві групи. До першої зараховують природні властивості і якості, які притаманні людині, а саме: органи чуттів, опорно-руховий апарат, соціальні якості (володіння знаннями та навичками, комунікативні здібності). Другу групу становлять допоміжні засоби: різне знаряддя, інструменти, дидактичний матеріал, у тому числі книги, канцелярське приладдя тощо.

Зупиняючись на функціональній специфіці педагогічної діяльності, виділяють дві найбільші функції – адаптивну й гуманістичну. Адаптивна функція полягає передусім у пристосуванні людини до умов соціального середовища з його різними культурними,

матеріальними та духовними цінностями. З іншого боку, розвиток людини, самореалізація творчих здібностей, розкриття власної неповторної індивідуальності в умовах, що склалися, вказує на гуманістичну функцію педагогічної професії.

Важлива специфіка педагогічної діяльності виявляється в колективному і творчому характері. Вирішення головної мети педагогічної діяльності здійснюється не одноосібно педагогом, а спільно з багатьма іншими учасниками педагогічного процесу, педагогами, батьками, родичами, друзями, однокласниками, товаришами, адміністративними та соціальними працівниками й ін. Успішний результат можливий лише при злагодженій співпраці та взаємодії усіх осіб, задіяних у навчально-виховному процесі, зокрема залежить великою мірою також від активності головного учасника – людини, на яку спрямована педагогічна діяльність.

Творчий характер педагогічної діяльності виявляється у відсутності готових стандартів, шаблонів праці. Щоразу педагог, здійснюючи свою професійну діяльність, використовує різні методи навчання, вишукує сучасні нестандартні підходи в проведенні занять, упроваджує інноваційні методики, формує власний стиль діяльності, знаходить власні варіанти вирішення освітніх завдань.

Підсумовуючи проведений аналіз літературних джерел, присвячених проблемі педагогічної діяльності, зазначаємо дві головні її характеристики – внутрішню й зовнішню. Якщо зовнішня характеристика вміщує в собі такі складові, як суб'єкт, об'єкт, предмет, умови, засоби; то внутрішня характеристика педагогічної діяльності пов'язана передусім із психологічною складовою суб'єкта, його внутрішнім світом.

Після визначення головних складових частин педагогічної діяльності наступним кроком щодо дослідження викладача фізичного виховання стає виявлення специфіки його професійної діяльності.

Мета статті – на основі проведеного аналізу літературних джерел, присвячених педагогічній діяльності, виявити головні особливості, характерні для професійної діяльності викладача фізичного вишу.

Виклад основного матеріалу. Дотримуючись логіки проведення дослідження, подальший аналіз професійної діяльності викладача фізичного виховання виконаємо також за двома характеристиками. Спочатку проаналізуємо ті питання, які вказують на зовнішній бік діяльності, далі зупинимось на внутрішньому боці професійної діяльності викладача фізичного виховання.

Усе те, що оточує викладача й пов'язано зі здійсненням його професійної діяльності, зараховуємо до зовнішнього боку. Усі особистісні характеристики, якості, фізіологічні та психологічні показники тощо зараховуємо до внутрішнього боку діяльності.

Зупинимось більш детально на об'єкті, предметі, умовах, засобах професійної діяльності викладача фізичного виховання.

Як зазначалось вище, об'єктом професійної діяльності викладача є студент, на якого спрямовується дія. У професійній діяльності викладача фізичного виховання головними об'єктами є особи жіночої та чоловічої статі, здебільшого віком від 16 до 25 років, яким за станом здоров'я не протипоказані заняття фізичними вправами.

Як предмет може виступати той бік об'єкта, на який здійснюється вплив, який піддається перетворенням. Відповідно до професії викладача фізичного виховання, як предмет виступає низка показників, а саме: рухова активність студента, його фізичні та рухові можливості, фізіологічні й психологічні властивості, рівень розвитку рухових здібностей, набір та обсяг рухових вмінь і навичок тощо. Окрім зазначених фізичних, психофізіологічних показників (тілесних), до предмета професійної діяльності викладача фізичного виховання зараховують теоретичну складову (оволодіння студентами відповідними знаннями).

Зупиняючись на умовах професійної діяльності, варто відмітити, що професія викладача фізичного виховання відрізняється суттєвими особливостями порівняно з іншими педагогічними професіями.

Основною характеристикою умов професійної діяльності є наявна матеріально-технічна база, на якій здійснюється навчальний процес. Зазвичай до складу навчальних об'єктів (спортивних споруд) зараховують спортивні майданчики, футбольні поля, спортивні зали, ігрові кімнати, приміщення, спортивні комплекси, басейни тощо, які різняться як за розмірами, так і за пропускнуною спроможністю, функціональним призначенням, сезонністю використання, вартістю утримання тощо.

До умов, пов'язаних із навколишнім середовищем, можна зарахувати проведення занять у різні пори року на відкритому повітрі. Так, у зимову пору року велике значення має температура як навколишнього середовища, так і в початкових приміщеннях, сила й напрям вітру, наявність опадів. У літню пору важливі показники: температура, вологість, вплив сонячних променів.

Важливою характеристикою умов професійної діяльності викладача фізичного виховання є часові показники. Для точного

дозування фізичного навантаження, регулювання рухового режиму викладач постійно здійснює контроль часу. Окрім точності хронометражу, характерним для діяльності викладача фізичного виховання є прийняття рішень в умовах дефіциту часу. Інколи рішення потрібно приймати в лічені секунди, здебільшого це властиво під час суддівства на змаганнях.

До показників, які характеризують умови професійної діяльності, зараховуємо стан мікроклімату, зокрема шумовий фон. Заняття з фізичного виховання проходять переважно в умовах підвищеного емоційного фону. Переміщення по майданчику, використання спортивного інвентарю, тренажерного обладнання створюють додаткові шумові ефекти. Окрім шуму, який виділяється від учасників навчального процесу, додатковим джерелом шуму є робота вентиляційних систем, музикального супроводу, впливу глядачів і вболівальників. Підвищений шумовий фон має негативний вплив на нервову систему викладача, збільшує навантаження на речовий апарат і голосові зв'язки.

Зважаючи на складність, величину впливу на викладача, характер протікання, непередбачуваність (щодо погодних умов), умови професійної діяльності викладача фізичного виховання можна охарактеризувати як особливі.

Важливою характеристикою професійної діяльності викладача фізичного виховання є засоби діяльності. Специфічністю професії у сфері фізичної культури є великий набір і різноманітність спортивного обладнання й інвентарю. Загалом спортивний інвентар різниться за функціональним призначенням, за матеріалами, з якого виготовлений, його вартістю, надійністю роботи, країною-виробником тощо.

Важливою характеристикою професійної діяльності викладача фізичного виховання є організація його праці. Специфічність виявляється в тому, що фізичне виховання відбувається у вигляді практичних занять. Формування груп зазвичай відбувається за статевими ознаками, віком з урахуванням стану здоров'я та фізичних можливостей. Під час організації навчального процесу з фізичного виховання враховується наявна матеріальна база, характеристика викладацького персоналу, інтереси студентів. Особливо це має значення в процесі формування спортивних секцій і спеціалізацій.

Велику роль у професійній діяльності відіграє стимулювання праці. Головним стимулом у роботі викладача фізичного виховання є заробітна плата. Сьогодні у викладачів заробітна плата суттєво відрізня-

ється й залежить від стажу роботи, посади, наявності наукових ступенів і вчених звань, спортивних звань. Окрім заробітної плати, елементом стимулювання в багатьох вишах є запроваджена система рейтингового оцінювання ефективності роботи викладача. Ця система дає змогу визначити місце викладача як серед колег по кафедрі, так і в межах навчального закладу. Також стимулами у викладацькій роботі є преміювання, нагородження грамотами та дипломами, вручення почесних відзнак тощо.

Окресливши основні складові зовнішнього боку професійної діяльності, зупинимось більш детально на суб'єкті – викладачеві фізичного виховання, зокрема на тих показниках, які більше характеризують внутрішній бік діяльності. Із погляду дослідження, коли основна увага спрямована на викладача фізичного виховання, з внутрішнім боком діяльності пов'язуємо насамперед психічні якості, рухову підготовленість, високу відповідальність, професійні здібності і якості, глибокі знання тощо.

Зважаючи на багатогранність психічної сфери людини та специфіку професійної діяльності, відмічаємо різні значимі й важливі психологічні якості викладача фізичного виховання. Серед головних психологічних компонентів можна виділити перцептивний, мнемічний, мислительний, імажитивний.

Необхідність часто показувати фізичні вправи, здійснювати сумісну діяльність разом з учнями і студентами, виконувати страховку під час складних вправ вимагає наявності у викладача відповідного рівня рухової підготовленості.

Підвищений ступень ризику в отриманні травм студентами на заняттях, значне погіршення стану здоров'я молоді, збільшення випадків смертності на уроках із фізичної культури вказують ще на одну особливість професійної діяльності викладача фізичного виховання – високу відповідальність за життя і здоров'я осіб, які займаються.

Загалом особливості професії вимагають наявності у викладача низки професійних здібностей, які можна поділити на окремі групи: дидактичні, академічні, перцептивні, речові, організаторські, авторитарні, комунікативні, атенційні тощо.

Окрім того, глибокі всебічні знання, широка поінформованість є обов'язковою умовою успішної діяльності викладача фізичного виховання.

Необмежений спектр дій викладача в процесі фізичного виховання на основі інтуїції, яка базується на багатому досвіді роботи, знаннях, дає змогу найбільш точно і влучно підбирати фізичні вправи, їх дозу-

вання та методи навчання тощо. Ерудиція разом з інтуїцією допомагають викладачу знаходити нестандартні шляхи вирішення різних педагогічних ситуацій під час занять із фізичного виховання.

Серед багатьох професійних якостей викладача фізичного виховання на передній план виходять глибина, критичність, гнучкість розуму; організованість, увага, спостережливість, творче відображення й пам'ять; емоційність відчуття, чуйність; волевольві риси та здатність впливати на людей.

Із наведеного вище можна зробити такі **ВИСНОВКИ:**

1. Професійна діяльність викладача фізичного виховання вищого навчального закладу характеризується схожими переліком ознак, притаманних іншим педагогічним професіям, проте суттєво відрізняється їх наповненням.

2. Визначення особливостей професійної діяльності викладача варто здійснювати за двома планами – внутрішнім і зовнішнім. Якщо зовнішня характеристика більше вказує на складові діяльності педагога, які його оточують у навчальному процесі; то внутрішня характеристика педагогічної діяльності передусім пов'язана з психологічною складовою суб'єкта, його внутрішнім світом.

3. Детальний аналіз педагогічної діяльності з подальшим розглядом професії викладача фізичного виховання дав змогу виявити особливості професійної діяльності за двома планами. До зовнішнього плану було зараховано об'єкт, предмет, умови, засоби, організацію, стимулювання праці. Акцентуючи увагу на внутрішній стороні професійної діяльності, ми окреслили психологічні якості, рухову підготовленість, високу відповідальність, професійні здібності і якості, глибокі знання, інтуїцію й ерудицію.

Визначення особливостей професійної діяльності викладача фізичного виховання та виявлення в подальших дослідженнях зв'язку між результативними показниками (ефективністю, продуктивністю, безпомилковістю) дає змогу краще формувати навчальні плани підготовки фахівців, удосконалювати систему підвищення кваліфікації, розвивати майстерність тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ефремов Е.Г. Психология труда : [учебное пособие] / Е.Г. Ефремов, Ю.Т. Новиков. – Омск : Изд-во ОмГТУ, 2008. – 128 с.
2. Зимняя И.А. Педагогическая психология : [учебник для вузов] / И.А. Зимняя. – 2-е изд., доп., испр. и перераб. – М. : Издательская корпорация «Логос», 2000. – 384 с.

3. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения : [учебное пособие для вузов] / Е.А. Климов. – Ростов-н/Д : Феникс, 1996. – 509 с.

4. Ложкін Г.В. Психологія праці : [навчальний посібник] / Г.В. Ложкін, Н.Ю. Волянчук, О.О. Солтик ; за заг. ред. Г.В. Ложкіна. – Хмельницький : ХНУ, 2013. – 191 с.

5. Педагогічна психологія : [навчальний посібник] / [О.П. Сергєєнкова, О.А. Столярчук, О.П. Коханова, О.В. Пасєка]. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.

6. Педагогіка : [учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений] / [В.А. Сластенин, И.Ф. Исаев, А.И. Мищенко, Е.Н. Шиянов]. – 3-е изд. – М. : Школа-Пресс, 2000. – 512 с.

УДК 159.923.3: 316.613.434 – 057.875

ЕМПІРИЧНИЙ АНАЛІЗ АГРЕСИВНИХ ПОВЕДІНКОВИХ ВИЯВІВ У СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Ставицький О.О., д. психол. н., професор,
завідувач кафедри біології

*Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука*

Сайідова А.В., магістрант

*Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука*

У статті подано результати емпіричного дослідження агресивної поведінки в студентському середовищі. Акцентовано увагу на соціально-психологічному аспекті агресивних поведінкових виявів. Відображено результати, які отримано за допомогою модифікованої методики «Незакінчені речення». Активну форму агресивної поведінки до «інших» схильні виявляти 10,6% студентської молоді. Саме вони є носіями високого рівня агресивності, становлять «групу ризику» за умови тісної соціальної взаємодії. Пасивна форма агресивної поведінки високого рівня властива близько 7% опитаних студентів. У студентів активні форми агресії домінують над пасивними її виявами.

Ключові слова: *агресія, агресивна поведінка, студенти, соціум, гнів, відроза, ворожість, презирство.*

В статье представлены результаты эмпирического исследования агрессивного поведения в студенческой среде. Акцентируется внимание на социально-психологическом аспекте агрессивных поведенческих проявлений. Отражены результаты, полученные с помощью модифицированной методики «Незаконченные предложения». Активную форму агрессивного поведения относительно «других» склонны проявлять 10,6% студенческой молодежи. Именно они являются носителями высокого уровня агрессивности и составляют «группу риска» при условии тесного социального взаимодействия. Пассивная форма агрессивного поведения высокого уровня свойственна около 7% опрошенных студентов. У студентов активные формы агрессии доминируют над пассивными ее проявлениями.

Ключевые слова: *агрессия, агрессивное поведение, студенты, социум, гнев, отвращение, неприязнь, презрение.*

Stavitskyi O.O., Saidova A.V. EMPIRICAL ANALYSIS OF AGGRESSIVE BEHAVIORAL MANIFESTATIONS AMONG STUDENTS

The article presents the results of empirical studies of aggressive behavior among students. The attention is focused on the socio-psychological aspect of aggressive behavioral manifestations. Showing results obtained using the modified technique of “unfinished sentences”. The active form of aggressive behavior to the “other”, tend to be 10.6% of students. They are the bearers of a high level of aggression and are “at risk” with close social interaction. The passive form of aggressive behavior characteristic of a high level of about 7% of students. Students active forms of aggression dominate over its passive displays.

Key words: *aggression, aggressive behavior, students, society, anger, disgust, dislike, contempt.*

Постановка проблеми. Реальність сьогоднішнього: спад і дестабілізація економіки, винищення суспільно значущої системи цінностей, військові дії на сході країни, зубожіння та зниження життєвого рівня більшості населення, на жаль, не являє тієї бажаної суспільством «зони комфорту» для

більшості пересічних українців. Усе це та багато інших особистісно-детермінованих чинників не можуть не впливати на психологічне самопочуття людини, не можуть не породжувати внутрішні конфлікти, суперечності, які провокують агресивні поведінкові вияви: від найменш негативних (образа,